

HEEMKUNDEKRING

De Heerlijkheid Oirschot

NIEUWSBRIEF Februari 2025

Voorwoord

De A2 is een van de belangrijkste Nederlandse verkeersaders: hij loopt van noord naar zuid, van Amsterdam (knooppunt Amstel) tot Eijsden bij de Belgische grens over een lengte van 217 kilometer. Tussen 's-Hertogenbosch en Eindhoven volgt de weg op een aantal trajecten nog steeds de route van een van de oudste regionale verharde wegen van Nederland: de steenweg van 's-Hertogenbosch naar Luik. De regenten van 's-Hertogenbosch kregen in 1740 van de Staten-Generaal octrooi om een verharde weg (steenweg) aan te leggen naar Luik. De weg zou rechtlijnig worden aangelegd: van de Vughterpoort (in de volksmond de Pieckepoort genaamd) direct op de toren van de kerk in Boxtel, en vanaf Boxtel in een rechte lijn op de toren van Catharinakerk in Eindhoven. Met de rechtlijnige aanleg werd gebroken met de gebruikelijke verkeerstradities: veel plaatsen raakten hierdoor verwijderd van de nieuwe handelsroute. Zoals Oirschot. Door Oirschot liep van oudsher een van de belangrijkste doorgaande wegen van 's-Hertogenbosch naar Luik. Alleen het stuk tussen Oirschot en Boxtel (de Mijlstraat) was goed begaanbaar, voor de rest ging de route over slechte, zanderige en mulle wegen. Vooral het traject tussen Den Bosch en Boxtel was berucht.

De regenten van Oirschot waren dan ook *not amused* over de plannen om een nieuwe weg aan te leggen via Boxtel en Eindhoven, en protesteerden dan ook bij de Bosschenaren. Toen dat niets opleverde richtten zij zich tot de Staten-Generaal, met de stelling dat de aanleg van de weg volgens het voorgestelde traject zou leiden tot *de volkomen ruïne* van de heerlijkheid Oirschot. Den Bosch reageerde op verzoek van de Staten-Generaal met de stelling dat omleg van de weg over het centrum van Oirschot zou leiden tot een kostenverhoging van 54.000 gulden en een omweg van 37 tot 38 minuten. Bovendien was de stelling: wat zeuren jullie nou in Oirschot, de weg gaat door Best, en dat hoort bij de heerlijkheid Oirschot. De Staten-Generaal verklaarde dan ook het beroep van Oirschot ongegrond, en de aanleg van de weg ging volgens planning van start.

Het was de steenweg die uiteindelijk ook leidde tot de afscheiding van Best. De Raad van State adviseerde in 1819:

*Best is een Dorp op zich zelve van een vrij aanmerkelijke uitgestrektheid en bevolking, uitmaakt, zijnde in het kerkelijke, van Oirschot afgescheiden, en van een eigen parochiaal kerk voorzien, dat dit dorp op meer dan een uur afstand, zonder dat er zich tusschen beiden woningen bevinden, van Oirschot verwijderd is, **aan de grote route op den Steenweg van Luik naar 's Hertogenbosch gelegen**, en dat deze positie naar het inzicht van de Staten zeer dringend vordert, **dat aldaar een plaatselijk bestuur wordt gevestigd, vermits bij passage van Troupes, als anderszins, de absentie van een plaatselijke Autoriteit meer dan eens aldaar verwarring en ongeregelheden, welke uit zulke eenen verren afstand van de Zetel van het plaatselijk bestuur voor de ingezetenen, ten aanzien hunner verpligtingen omtrent een Burgerlijken Stand en andere taken en bemoejenissen voortvloejen.***

In Eindhoven heet de weg: Boschdijk, in Best en Boxtel: de Eindhovense weg, in Boxtel de Bosscheweg en in Vught de Boxtelseweg. Het traject tussen het benzinestation Ooiendonk en afslag 28 is nog origineel, zij het iets verlegd naar het oosten. Waar sinds de zeventiende eeuw karren met paarden over de verharde weg reden raast nu het autoverkeer.

Uiteindelijk bleken de regenten van Oirschot gelijk te hebben gehad: de aanleg van de weg is er mede verantwoordelijk voor dat Oirschot slechts beperkt profiteerde van de economische vooruitgang in de negentiende en twintigste eeuw. Maar hierop is de legendarische uitspraak “Elk nadeel heb zijn voordeel” (niet van Cruijff maar van van Hanegem) van toepassing. In dit geval is dat het behoud van het authentieke centrum van Oirschot.

Anton Neggers
Voorzitter

Interesse in CURSUS OIRSCHOTLOGIE?

Er zijn nog een paar plaatsen vrij in de cursus Oirschotlogie die begin maart start. Wie interesse heeft kan zich nog aanmelden maar snelheid is geboden!

Ook in 2025 wordt weer de succesvolle cursus Oirschotlogie georganiseerd. De cursus bestaat uit acht zaterdagochtenden waarin deskundige gastdocenten ingaan op de volgende onderwerpen:

- Introductie en rondleiding
- Historie en bestuur
- Religieus erfgoed
- De Beerzen van weleer
- Industrie en nijverheid
- Dorpsontwikkeling en architectuur
- Natuur en landschap
- Oirschots dialect en volksverhalen

De cursus start 8 maart 2025 en loopt tot en met 14 juni 2025.
De kosten bedragen € 110,-.

De cursus is een samenwerkingsproject van: IVN Oirschot, TIP Oirschot (VVV), Heemkundekring Den Beerschen Aard, Stichting Behoud Erfgoed Oirschot (SBEO) en Heemkundekring De Heerlijkheid Oirschot. Stichting “De vijf wachters” is eindverantwoordelijk.

Voor meer informatie zie: www.oirschotlogie.nl Voor vragen: info@oirschotlogie.nl

Lezing: ‘Daar zit muziek in!’ 20 februari 2025

Naar muziek luisteren was vroeger niet zo vanzelfsprekend als nu. Een van de eerste apparaten waarmee je dat destijds voor ’t eerst thuis kon doen was de fonograaf met wasrollen. Pieter Grootes neemt u mee in de historie van de geluidsdragers, van 1900 tot nu. Daarnaast krijgt u meteen een speels inkijkje in het leven van die tijd. En aan het slot van de lezing klinkt de muziek van de wasrollen door de zaal!

Donderdagavond 20 februari as organiseert de heemkundekring in de zaal van Café 't Vrijthof de lezing 'Daar zit muziek in!' die gegeven wordt door Pieter Grootes.

Naar muziek luisteren was ruim 100 jaar lang niet zo vanzelfsprekend als nu. Radio was er immers niet. Eén van de eerste apparaten om thuis muziek te kunnen beluisteren was de fonograaf met de wasrollen.

Pieter Grootes neemt u eerst mee in de historie van de geluidsdragers, van 1900 tot heden. Aan bod komen de fonograaf met de wasrol, de langspeelplaat (LP), de bandrecorder, het singletje, de cassetterecorder. Maar ook de opkomst van de radio, de eerste omroepen en de draadomroep.

Dan maken we een technisch zijspiongetje van analoog naar digitaal. Digitaal: wat is dat eigenlijk en wat kan je ermee doen? Wat zijn de voordelen? We zien de opkomst van de Digitale Compact Cassette (DCC), de Compact Disc (CD), de walkman, de minidisk, de mp3-speler, de iPod en tenslotte de streaming diensten als Spotify.

Maar ook, wat gebeurde er in de periode van 1900 tot 1930, zeg maar de periode van de fonograaf met de wasrol? Wat gebeurde er om ons heen? Wat deden onze voorouders toen in hun vrije tijd? Aan de hand van een poesiealbum, camera met glasplaat-negatieven, een huishoudboekje, spelletjes van toen, op reis met de reisclub, postzegels, de Verkade-albums en de ervaringen van de genealogie wordt een inblik gegeven in het dagelijkse leven uit die periode.

En voor we naar de muziek met de wasrollen gaan luisteren, kunnen we natuurlijk niet om Thomas Alva Edison heen, de uitvinder van naast de fonograaf, ook de gloeilamp en de filmprojector. Aan het slot van de presentatie worden verschillende genres muziek uit die tijd – klassiek, zang, een mars – afgespeeld op de Edison Amberola 30 uit 1915.

Pieter Grootes is van huis uit technisch ontwikkelaar: bij diverse divisies van Philips en nu nog als AOW'er parttime bij ASML. Als lid van Erfgoedvereniging 'Dye van Best' dook hij voor het Erfgoedblad in de archieven voor een aantal artikelen over de oprichting van een groot aantal sportverenigingen in Best, direct na de Tweede Wereldoorlog. Daarnaast houdt hij zich al 15 jaar bezig met genealogie. Sinds kort transcribeert hij bij het Regionaal Archief Eindhoven diverse archiefstukken.

De lezing vindt plaats op donderdagavond 20 februari 2025 in Café 't Vrijthof, Molenstraat 6, Oirschot en start om 20.00 uur.

Naast leden van de heemkundekring zijn ook andere gasten van harte welkom!
(Voor leden is de lezing gratis/voor andere bezoekers geldt een vergoeding van € 5,-.)

Terugblik Lezing Genealogie van Oirschot en Best

14 januari jl. vond in de bibliotheek van Best een drukbezochte lezing plaats over het onderwerp genealogie. Twee ervaren genealogen, Anton Neggens en Henk van den Brink, gingen nader in op de mogelijkheden van stamboomonderzoek via het internet maar ook middels de collecties van de heemkundekring De Heerlijkheid Oirschot en de erfgoedvereniging Dye van Best.

Directe aanleiding voor deze lezing was de schenking door de Stichting Geschiedenis van Best van een grote collectie genealogisch materiaal aan de erfgoedvereniging.

De verzameling omvat duizenden microfiches van alle doop-, trouw- en begraafboeken (dtb's) uit de regio van het voormalige streekarchief Eindhoven (meer dan vijftig dorpen). Daarnaast bestaat het uit microfiches van vrijwel alle dtb-registers van Tilburg en Oisterwijk alsmede van veel andere plaatsen uit de Meierij van 's-Hertogenbosch. Met behulp van een speciale reader kunnen de fiches in de heemkamer worden gelezen. Van veel plaatsen zijn bovendien toegangen op deze microfiches gemaakt die men kan terugvinden in de ingebonden boeken in een speciale genealogiekast. Verder omvat de verzameling een uitgebreide bibliotheek met genealogische werken, zoals periodieken (o.a. de complete serie van De Brabantse Leeuw en het Genealogisch Tijdschrift voor Oost-Brabant), instructieve boeken over het verrichten van stamboomonderzoek, inventarissen van bijzondere archiefcollecties en in druk uitgegeven stambomen. Ook vindt men er boeken met uitgewerkt bronnenmateriaal die zowel voor de beginnende als de gevorderde genealoog van belang kunnen zijn.

De nadruk van de totale collectie ligt op de provincie Noord-Brabant ten oosten van de lijn 's-Hertogenbosch – Tilburg. Uiteraard beschikt de erfgoedvereniging over een uitgebreide verzameling genealogische gegevens van Oirschot en Best.

Tijdens de lezing is nader ingegaan op de periodisering bij genealogisch onderzoek en dan met name wat Oirschot en Best betreft. Een belangrijke cesuur vormt daarbij het jaartal 1821 toen Best een zelfstandige gemeente werd met een eigen burgerlijke stand. Daarvoor bestond Best uit een drietal herdgangen binnen de gemeente en heerlijkheid Oirschot, te weten: Aarle, Naastenbest en Verrenbest. Voor de genealoog een belangrijk gegeven, want zijn of haar onderzoek vóór dat jaartal dient gedeeltelijk plaats te vinden in Oirschot. In het tijdvak 1811-1821 vinden we de aktes van de burgerlijke stand van deze drie herdgangen dus terug in de registers van Oirschot. Het onderzoek naar Bestse voorouders vóór 1811 vindt primair plaats in de kerkelijke doop-, trouw- en begraafregisters. Aangezien Best een eigen rooms-katholieke parochie had, kunnen we met ons onderzoek terecht in de registers van de St. Odulphuskerk. Voor alle andere bronnen uit die periode zijn we echter aangewezen op Oirschotse archiefbronnen.

In de heemkamer zijn op microfiches de burgerlijke stand (1821-1939), het bevolkingsregister (1829-1939) en de doop-, trouw- en begraafregisters van Best (1612-1810) te raadplegen. Van Oirschot zijn de dtb's op microfiches vanaf 1583 in ons bezit. Vanwege de bijzondere huwelijkswetgeving in de 17^e en 18^e eeuw waarbij een rechtsgeldig huwelijk uitsluitend voor de schepenen of de dominee gesloten kon worden, dient hier nog vermeld te worden dat ook die registers op microfiches in de heemkamer te raadplegen zijn. Het betreft de trouwboeken van de schepenbank van Oirschot (1650-1810) en de trouwboeken van de Nederduits-gereformeerde gemeente Oirschot en Best (1650-1805).

Op dit moment wordt nog hard gewerkt aan het toegankelijk maken van de hele collectie. Het ligt in de bedoeling om binnen afzienbare tijd enkele middagen en/of avonden te organiseren waarop belangstellenden in de gelegenheid worden gesteld om onder deskundige begeleiding onderzoek te verrichten in onze heemkamer. Van belang is te weten dat uw voorouders niet persé uit Oirschot of Best afkomstig moeten zijn. In principe verloopt het genealogisch onderzoek naar uw Nederlandse voorouders vrijwel in alle provincies hetzelfde. In veel gevallen biedt dan het internet uitkomst. In de heemkamer staan hiervoor enkele computers tot onze beschikking. Via de nieuwsbrief of in dit bulletin komen wij hier t.z.t. graag op terug.

WIJ ZIJN OP ZOEK: naar vrijwilligers die samen met ons een genealogische werkgroep willen vormen. Doelstelling is het voor eenieder toegankelijk maken van genealogische en historische bronnen. We doen dit o.a. in samenwerking met het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven en de afdeling Peel- en Kempenland van de Nederlandse Genealogische Vereniging. Eén van de projecten is het scannen van de Oirschotse protocollen van vóór 1811 in het archief te Eindhoven. Deze protocollen zijn van groot belang bij het genealogisch onderzoek naar voorouders uit Oirschot en Best.

We zoeken dan ook vrijwilligers die een of meer dagdelen bereid zijn dit werk op zich te nemen. Voor meer informatie kan men contact opnemen met Henk van den Brink, tel. 0499-850225 of via e-mail: henkvandenbrink50@gmail.com.

Collectie met duizenden microfiches uit plaatsen in Oost-Brabant. (foto Henk van den Brink)

Henk van den Brink tijdens de lezing (foto Tom Olsa)

Anton Neggers tijdens de lezing Genealogie (foto Tom Olsa)

Stamboomcafé 15 februari a.s. in de Bibliotheek Oirschot

NGV-afdeling Kempen- en Peelland organiseert zaterdag 15 februari van 10.30 - 12.30 een stamboomcafé in de bibliotheek, De Loop 71, 5688 EW Oirschot.

Een stamboomcafé is een inlooppreekuur voor vragen over je voorouders. Vier adviseurs stamboomonderzoek, zelf geoefende stamboomuitpluizers, zitten klaar om je vragen te beantwoorden. Alle vragen zijn welkom: van hoe je de eerste stappen moet zetten in je onderzoek tot meedenken over die ene voorouder die je maar niet kunt vinden. Ze kunnen je ook verder helpen met de keuze voor een genealogisch computerprogramma, vragen over het kadaster of over notariële akten, etc. etc.

Het stamboomcafé is gratis en open voor iedereen. Je hoeft geen lid te zijn van de bibliotheek of van onze vereniging.

Meer informatie vindt u op de website van NGV-afdeling Kempen en Peelland via de volgende link: [op onze website](#)

UITGAVEN EN MEDEDELINGEN

1) **Onze heemkundekring heeft een facebookaccount. U kunt ons vinden op:**

2) **Nieuws over de heemkundekring kunt u vinden op de website via deze link:**

www.deheerlijkheidoirschot.nl

3) **Wist u dat Erfgoed Brabant Praktezeerkaarten heeft? De vernieuwde set met 78 kaarten met foto's van Brabants erfgoed, geeft stof tot nadenken oftewel tot prakkezeere! De kaarten zijn voor iedereen die erfgoedwijzer wil worden en kosten 15 euro per set. Per mail te bestellen via: info@erfgoedbrabant.nl.**

4) **Woensdagavond 19 februari 2025 organiseert [Brabanders en hun Taal](#) een online lezing in Teams. Kristel Doreleijers vertelt dan over het nieuwe boek: 'Grenze(n)loze taal' dat zij samen met Jos Swanenberg schreef. De gratis lezing start om 19.20 en duurt tot 20.30 uur. Je kunt je aanmelden via een mail naar: heleenregenspurg@erfgoedbrabant.nl**

5) **Populierenwerkgroep Het Groene Woud start binnenkort met de jaarlijkse plantactie en stelt populieren beschikbaar voor inwoners van Boxtel, Sint-Michielsgestel, Best, Meierijstad, Vught en Oirschot. Tot 15 februari 2025 kunt u zich aanmelden om populieren af te nemen en die zelf te planten. Informatie Piet Rombouts : [06 15108084](tel:0615108084) of Rien van de Laar: [0411 631332](tel:0411631332) of [06 539566 03](tel:0653956603)**

6) **Erfgoedvereniging "Dye van Best" en IVN Best organiseren dinsdag 11 februari 2025 een lezing over de landgoederen VELDER & HEERENBEEK, OP DE GRENS VAN LIEMPDE, OIRSCHOT EN BEST door GER VAN DEN OETELAAR. De lezing wordt gehouden in de Prinsenhof en begint om 20.00 u. De toegang is gratis.**

Erfgoedcentrum De Ravenpoort

***Iedere maandag kunt u van 18.30 tot 21 uur in de Heemkamer terecht.
U kunt ook een afspraak maken via een mailtje aan het secretariaat.***

Er blijft behoefte aan gastheren en gastvrouwen, die de bezoekers willen ontvangen. Heeft u interesse in dit leuke werk, neem dan contact op met Marina Pasmans. Ook wie een poetskarweitje op zich wil nemen kan dit aan Marina doorgeven: marinapasmans@hotmail.com (of telefonisch: 06-2072104).

Hierbij het verzoek aan onze leden om wijzigingen in huisadres, telefoonnummer of emailadres s.v.p. zo spoedig mogelijk per mail door te geven aan het secretariaat:

secretariaat@deheerlijkheidoirschot.nl

Activiteitenkalender Voorjaar 2025
(Let op: Tussentijdse wijzigingen zijn mogelijk!)

Donderdag 20 februari 2025	Lezing: 'Daar zit muziek in' Locatie: Café 't Vrijthof
Donderdag 20 maart 2025	Lezing: 'Oirschot in de 2e wereldoorlog' Locatie: Harmoniezaal de Burgemeester
Donderdag 10 april 2025	Jaarvergadering Locatie: Café 't Vrijthof